

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

pr. post og e-post

Deres referanse

Vår referanse
201500913

Dato
4.06.2015

HØRING – NOU 2014:4 TAP AV NORSK STATSBOGERSKAP

1. Innledning

Det vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets (BLD) høringsbrev av 23. mars 2015 hvor utredning inntatt i NOU 2015:4 sendes på høring. Politidirektoratet har ved e-post av 15. april 2015 bedt om at eventuelle uttalelser sendes direktoratet.

Høringsnotatet favner forslag til ny straffereaksjon på rettsområder hvor Kripos har et eksklusivt nasjonalt etterforskningsansvar (straffeloven 2005, kapittel 16 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser) og på områder hvor Kripos kan bli tillagt et etterforskningsansvar (åpen etterforskning av terrorhandlinger etter straffeloven 2005 § 131).

Utredningen foreslår at det etter gitte kriterier innføres en mulighet til å fradømme norske statsborgere sitt norske statsborgerskap for de tilfeller at de finnes skyldige i handlinger som sterkt er til skade for statens vitale interesser.

Kripos støtter intensjonene i forslaget. Vi har enkelte betraktninger i tilknytning til deler av lovforslaget. Disse er i hovedsak basert på våre erfaringer med sakstyper som forslaget vil ramme.

2. Anvendelsesområdet

Forslaget knytter tap av statsborgerskap til handlinger som er sterkt til skade for statens vitale interesser, og avgrenser derved forslaget mot tjenestegjøring i en fremmed militær styrke. Basert på dagens regelverk synes en slik avgrensning fornuftig. Vi vil likevel ikke utelukke at det på sikt kan være relevant å knytte slikt rettighetstap også til tjenestegjøring i en fremmed militær styrke. Tap av statsborgerskap bør i så fall vurderes mot de eventuelle bestemmelser som konkret skal kriminalisere slik adferd. Vi viser i den forbindelse til det pågående arbeidet med å utrede kriminalisering av såkalte fremmedkrigere, jf. Justisdepartementets høringsbrev av 4. juli 2014.

En rekke høringsinstanser, herunder Kripos, har påpekt flere utfordringer knyttet til dette lovforslaget. Disse kan også være relevante i forhold til spørsmålet om tap av

Kripos

Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet

Brynsalléen 6, Postboks 8163 Dep, 0034 OSLO

Tlf: 23 20 80 00 Faks: 23 20 88 80

E-post: kripos@politiet.no

Org.nr.: 974 760 827

statsborgerskap som straff for slike forbrytelser. Det vises til vårt hørings svar til Politidirektoratet av 17. oktober 2014 (vedlagt).

Vi ser også gode grunner for den materielle avgrensingen som utredningen tar utgangspunkt i. De valgte forbrytelseskategorier retter seg mot samfunnet som sådan, både nasjonalt og internasjonalt, og er handlinger som er egnet til å skape frykt og uro hos større deler av befolkningen samt skape ustabilitet nasjonalt og internasjonalt. Flere av de aktuelle kategoriene har allerede en «forhøyet» strafferamme på fengsel i inntil 30 år. I forhold til å ramme terror og terrorrelaterte handlinger stiller vi imidlertid spørsmål om den avgrensning som er foreslått, ved å henvise kun til straffeloven 2005 § 131, er for snever. Slik vi forstår utredningens mandat fremstår forebygging og bekjempelse av terror og radikaliserings som et helt sentralt nedslagsfelt for eventuelle regler om tap av statsborgerskap. Utredningens forslag vil, slik vi forstår det, utelukke tap av statsborgerskap som straff for flere typer terrorrelaterte handlinger, herunder terrorfinansiering. Vi er usikre på om forslaget da treffer formålet i tilstrekkelig grad. Vi antar at disse sidene av forslaget vil bli nærmere vurdert og kommentert av for eksempel PST.

Selv om «samfunnsuroen» nok blir størst ved handlinger begått på norsk territorium, bør slikt rettighetstap etter vår vurdering også knytte seg til tilsvarende handlinger begått i utlandet, men som er underlagt norsk jurisdiksjon, jf. straffeloven § 2005, kap. 1, jf. § 5. Dette innebærer at også handlinger som ikke bare rammer norske, men i hovedsak internasjonale interesser, vil være omfattet. Utredningen og lovforslaget slik det lyder, vil omfatte også disse situasjonene uten at vi kan se at denne følgen av forslaget er omtalt i særlig grad. Dette bør etter vår vurdering kommenteres nærmere i lovforarbeidene.

3. Formål og effekt

Kripos ser at det for enkelte av de forbrytelseskategorier forslaget rammer kan stilles spørsmål ved "effekten" i strafferettslig forstand. Det er i dag lett å tenke seg at enkelte av de foreslåtte handlinger utøves av radikalisererte personer som opptrer ut i fra en religiøs eller annen form for ideologisk overbevisning, og hvor handlingen i seg selv er selve målet. I slike situasjoner har en straffetrussel som sådan sannsynligvis svært liten effekt i et forebyggende perspektiv. Samtidig fremhever utredningen sentrale argumenter for slike regler om rettighetstap, jf. utredningens punkt 9.3 (side 70, venstre spalte);

«De sentrale argumentene for å innføre regler om tap av statsborgerskap er knyttet til reglens signaleffekt i samfunnet, samfunnets behov for å beskytte mot enkeltpersoner gjennom fysisk utestengelse fra landet og behovet for gjengjeldelse mot rystende og illojale handlinger mot landet.»

Dette er argumenter med en egenverdi ut over spørsmålet om reglens forebyggende effekt.

Det er i utredningen beskrevet relevante praktiske problemer som kan oppstå ved tilbakekall av statsborgerskap, herunder som følge av at enkelte personer ikke vil kunne returneres til sitt opprinnelige statsborgerland. Den eventuelle bruk av tilbakekall av statsborgerskap som et reaksjonsmiddel, vil i praksis gjelde et svært begrenset antall saker. I så måte antar vi at slike praktiske følger ikke vil påføre samfunnet større

utfordringer enn de man allerede i dag erfarer med utviste og uønskede på norsk jord som av ulike grunner ikke kan returneres til sitt opprinnelige statsborgerland.

4. Tilbakevirkningsforbud og tidsbegrensinger

Gr. § 97 vil, i likhet med internasjonal menneskerettighetslovgivning, forby tap av statsborgerskap som straff for handlinger begått før en eventuell lovendring.

Forvaltningsmessig åpner statsborgerlovgivningen allerede i dag for tap av statsborgerskap som er gitt med grunnlag i uriktige eller ufullstendige opplysninger mv., jf. statsborgerloven § 26 og forvaltningsloven § 35. Ikke sjelden avdekker etterforskning innen vårt saksfelt (påtaleinstruksen § 37-3) at statsborgerskap er tuftet på uriktige eller ufullstendige opplysninger gitt til utlendingsmyndighetene. Tap av statsborgerskap i forvaltningssporet er, etter det Kripos kjenner til, likevel en lite benyttet adgang i dag.

Kripos har erfaring fra saker hvor personer mistenkte for krigsforbrytelser mv. har ervervet norsk statsborgerskap før mistanken blir kjent for politiet, eller hvor mistanken har vært kjent, men etterforskning ikke har vært igangsatt. Kripos' undersøkelser i krigsforbrytersaker vil som regel pågå over flere år, og det vil ikke være mulig å trekke en snarlig konklusjon i skyldspørsmålet. Ikke sjelden vil forhold i hjemlandet medføre at Kripos' etterforskning lokalt må vente til forholdene har normalisert seg, ofte år etter at forbrytelsen er begått. Samtidig vil utlendingsmyndighetene ikke uten videre kunne utsette en behandling av en statsborgersøknad i påvente av en eventuell etterforskning av straffesaken. Det vises her til Sivilombudsmannens uttalelser om dette i avgjørelser 2007/721, 2007/740 og 2007/74, hvor berostillelse av utlendingsmyndighetenes sak blant annet forutsetter en pågående etterforskning. Kripos har saker i sin portefølje hvor det ikke pågår etterforskning i den forstand Sivilombudsmannen forutsetter, men hvor slik etterforskning kan tenkes iverksatt på et senere tidspunkt. Aktuelle personer kan da allerede ha fått norsk statsborgerskap, mens andre vil kunne få det i nær fremtid.

Det finnes med andre ord eksempler på at en mistanke bringes for dagen mange år etter at norsk statsborgerskap er ervervet, og hvor det viser seg at statsborgerskapet ikke ville vært gitt dersom opplysningene var kjent. Forvaltningsmessig vil statsborgerskapet da kunne tilbakekalles. Det vil imidlertid ikke være adgang til å fradømme statsborgerskapet på et slikt grunnlag, heller ikke etter den foreslåtte lovgivning. I den grad denne rettstilstanden opprettholdes, er det sentralt at man aktivt følger opp at spørsmålet om tilbakekall blir vurdert i forvaltningssporet.

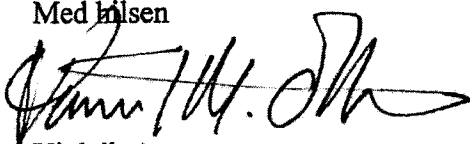
Hva gjelder spørsmålet om å tidsbegrense muligheten til å frata statsborgerskapet, er det som redegjort for, vår erfaring at etterforskning og irettføring av aktuelle handlinger kan være en langvarig prosess som vil kunne gå over mange år. Som nevnt kan det også gå mange år før mistanken blir kjent, eller saken for øvrig ligger slik an at den kan prioriteres. De aktuelle sakstyper står samtidig i en særstilling hva gjelder samfunnsskadelig karakter. Om statsborgerskapet skal tapes tilligger rettens skjønn. Her vil hensyn til hvordan statsborgerskapet ble ervervet og dets lengde være relevante momenter. Samlet sett tilsier dette etter vår vurdering at den løsning utredningen foreslår, ved ikke å foreslå regler om tidsbegrensning, har de beste grunner for seg.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Som det fremheves i utredningen vil det rimeligvis være snakk om svært få saker hvor tap av statsborgerskap blir aktuelt. Kripos har hatt ansvaret for etterforskningen av krigsforbrytersaker siden 2005, og har til nå ført fellende bevis overfor domstolene i to saker. En er ikke kjent med antall saker ført for retten av PST eller politiet for øvrig, men omfanget er uansett ikke stort.

Brorparten av utgiftene i slike saker vil allerede ha medgått til å etterforske de straffbare forholdene som ligger til grunn for statsborgertapet. En eventuell tilleggsetterforskning med tanke på tap av statsborgertap vil være svært begrenset. Det antas derfor at lovendringen i liten grad vil påføre aktørene økonomiske og administrative utgifter i særlig grad.

Med hilsen

for Vigleik Antun
ass. sjef Kripos

Saksbehandler:

Per Zimmer/padv, Tlf.: 23 20 86 40

Kopi til:

Det nasjonale statsadvokatembetet

Vedlegg:

Høringssvar til Politidirektoratet av 17.10.2014